

สิทธิพลเมืองกับภูมิทัศน์กฎหมายป่าไม้ไทย

1 พื้นที่อนุรักษ์

กฎหมายสำคัญ

- พ.ร.บ.อุทยาน แก่ไข 29 พ.ค.2562
- พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า แก่ไข 29 พ.ค.2562

สิทธิประโยชน์

- เปิดให้มีการขอใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ทดแทนได้ในพื้นที่ที่กำหนดโดยให้ทำโครงการร่วมระหว่างชุมชนกับอุทยานหรือเขตรักษาพันธุ์ โดยเสนอให้อธิบดี กรมอุทยานอนุมัติ
- สามารถเก็บหาทรัพยากรทดแทนได้ เช่น เห็ด หน่อไม้ ใผ่ ในพื้นที่ที่ได้ขอใช้ประโยชน์
- การจัดการที่ดิน ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัยของชุมชนในพื้นที่ให้กรมอุทยานฯ สำนวณการถือครองภายใน 240 วัน หลังจาก พรบ.นี้ ถูกประกาศใช้ ภายใต้กรอบเวลาตามมติกรม.เมื่อวันที่ 30 มิ.ย.41 คำสั่ง 66/57 และเพิ่มเติม 17 มิ.ย.57 และมติคทช.ที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำโครงการอนุรักษ์พร้อมแผนที่แนบท้าย อายุโครงการไม่เกิน 20 ปีเสนอต่อคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าหรืออุทยานพิจารณาและเสนอให้กรม.อนุมัติแล้วประกาศเป็น พระราชกฤษฎีกา ชุมชนจึงจะสามารถทำกินได้

การมีส่วนร่วม

- ต้องจัดทำโครงการและข้อตกลงร่วม
- สำนวณจัดทำพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และพื้นที่ที่ต้องการเก็บหาของป่า และใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ทดแทนได้

สิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ

- ต้องสำรวข้อมูลการใช้ที่ดินภายใน 240 วัน
- เตรียมพร้อมเพื่อทำแผนบริหารจัดการพื้นที่
- ร่วมเสนอระเบียบในอนุบัญญัติ เรื่องการสำรว การทำแนวเขต ตรวจสอบพิสูจน์สิทธิกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและการกำหนดคุณสมบัติคนที่ได้สิทธิ์ระเบียบว่าด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการผลิต การกำหนดพื้นที่ที่และวิธีการเก็บหาใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ทดแทนได้ (ของป่า)

2 การจัดการไม้ในพื้นที่กรรมสิทธิ์ เช่น โฉนด

ในพื้นที่กรรมสิทธิ์ เช่น โฉนด นส.3 หากประสงค์จะมีการ จัดการไม้ในพื้นที่นี้สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องขออนุญาตตามการ แก่ไขพ.ร.บ.ป่าไม้ ที่ประกาศยกเลิกไม้หวงห้ามบนที่ดินกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้หากต้องการให้มีการรับรองที่มาของไม้ สามารถดำเนินการ ตามได้ โดยการ ใช้ Application เช่น E-Tree หรือการรับรองตนเอง (อยู่ระหว่างดำเนินการ)และสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่มารับรองได้ หรือจะใช้กระบวนการ ขอบินทะเบียนสวนป่า

สิทธิพลเมืองกับภูมิทัศน์กฎหมายป่าไม้ไทย

3 ป่าชุมชน

ป่าชุมชนที่จะจัดตั้งได้ต้องอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์เท่านั้น

กฎหมายสำคัญ

- พ.ร.บ.ป่าชุมชน ประกาศใช้ 29 พ.ค..2562

สิทธิประโยชน์

- มีการพื้นที่เป็น 2 โซนได้แก่ โซนอนุรักษ์และโซนใช้สอย
- **โซนอนุรักษ์** ใช้เก็บหาของป่าได้/ท่องเที่ยว/ใช้บริการทางนิเวศได้
- **โซนใช้สอย** ใช้ไม้ได้เพื่อการใช้สอยในครัวเรือน/ สาธารณะประโยชน์ *ไม้ที่ใช้ได้ ต้องไม่ใช่ไม้ทรงคุณค่า (ไม้หวงห้ามและควรค่าแก่การอนุรักษ์อื่นๆ ตามกฎกระทรวง)

การมีส่วนร่วม

- ผู้แทนประธานเครือข่ายป่าชุมชนระดับจังหวัด 4 คน (จาก 4 ภาค) ร่วมเป็นคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชน
- ประธานเครือข่ายป่าชุมชนในแต่ละจังหวัดร่วมเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด
- สมาชิกป่าชุมชนสามารถเข้าร่วมเป็น “เจ้าหน้าที่ป่าชุมชน”

สิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ

- ร่วมเสนอระเบียบในอนุบัญญัติภายใน 180 วัน
- ขอต้อทะเบียนป่าชุมชนที่หมดอายุ
- ทบทวนและจัดทำแผนการจัดการป่าชุมชนพื้นที่ป่าอื่นๆ ของรัฐเช่น ที่ สาธารณประโยชน์, ราชพัสดุ (ต้องขอความเห็นจากเจ้าของพื้นที่) ก่อนการขอต้อทะเบียนเป็นป่าชุมชน

4 การจัดการไม้ในพื้นที่สปก.

พื้นที่สปก.นั้นยังคงมีสถานะการเป็นพื้นที่ป่า ที่ดูแลโดยกรมป่าไม้ การใช้ประโยชน์นั้นต้องเป็นไปเพื่อเกษตรกรรม และห้ามมีการซื้อขาย ส่วนเกษตรกรที่ต้องการใช้ไม้ในพื้นที่ กฎหมายสำคัญ ที่เกี่ยวข้องคือ

กฎหมายสำคัญ

- พ.ร.บ.ป่าไม้ • พ.ร.บ.ป่าสงวน • พ.ร.บ.สวนป่า

การจัดการป่าไม้

1. หากจัดการในรูปแบบสวนป่า และประสงค์จะขึ้นทะเบียน สวนป่า สามารถทำตามขั้นตอนของ พ.ร.บ.สวนป่า
2. หากไม่ได้ขึ้นทะเบียนสวนป่า การจะใช้ประโยชน์จากไม้นั้นจะต้องขออนุญาตตาม .... ต้องขออนุญาตทำไม้ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้โดย ทำกระบวนการผ่านทางป่าไม้จังหวัด
3. ไม้หวงห้ามในพื้นที่สปก.ยังไม่ได้มีการประกาศยกเลิก จนกว่าจะมีคำประกาศจากรัฐมนตรี ดังนั้น หากจะใช้ประโยชน์จากไม้หวงห้าม จะต้องมีการขออนุญาตก่อนตามข้อ 1, 2

สิทธิพลเมืองกับกฎหมายป่าไม้ไทย

คทช. (คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ) ทำหน้าที่ออกกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ที่ยังไม่ได้นำมาดำเนินการจัดที่ดินทำกินฯ เฉพาะในส่วนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมติกรม. วันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการที่ดินป่าไม้ ออกมา ดังนี้

ชุมชนในพื้นที่ป่าชายเลนพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและพื้นที่ เกษตรกรรม

ต้องครอบครองมาก่อนคำสั่ง คสช. ที่ 66/2557 และไม่รวมราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ทางคืนผืนป่าที่ดียังไม่สิ้นสุด

ทำการสำรวจตรวจสอบ การครอบครองพื้นที่ จัดทำข้อมูลจำแนกตามรูปแบบการใช้ประโยชน์ จัดทำแผนการบริหารจัดการและโครงการเพื่อการอนุญาต จากนั้นจะเสนอขอยกเว้นมติคณะรัฐมนตรีเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนได้ และให้กรมทรัพยากรทางทะเลฯ ดำเนินการอนุญาตตามกฎหมายใช้พื้นที่ต่อไป

ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ก่อนมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 41 ชั้นลุ่มน้ำ 3-4-5

อนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์ อยู่อาศัย/ทำกินแบบแปลงรวม (ให้สิทธิทำกิน มิให้เอกสารสิทธิ)

ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หลังมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 41 ชั้นลุ่มน้ำ 3-4-5

อนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์ อยู่อาศัย/ทำกินแบบแปลงรวม (ให้สิทธิทำกินมิให้เอกสารสิทธิ) ให้ปลูกป่าเพื่อเศรษฐกิจไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ของพื้นที่ และอื่น ๆ ควบคู่ไปกับให้ใช้ประโยชน์อยู่อาศัยและทำกิน

สิทธิพลเมืองกับภูมิทัศน์กฎหมายป่าไม้ไทย

คทช. (คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ) ได้ออกกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ที่ยังไม่ได้นำมาดำเนินการจัดที่ดินทำกินฯ เฉพาะในส่วนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมติ ครม. วันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการที่ดินป่าไม้ ดังนี้

ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ก่อนมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 41 ชั้นลุ่มน้ำ 1-2

สามารถจัดระเบียบการใช้ที่ดินอยู่อาศัย/ทำกิน เป็นหลักแหล่งอย่างเหมาะสม เช่น พื้นฟูสภาพป่าแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมราษฎร ปลูกป่า 3 อย่าง ร้อยละ 20 ของพื้นที่

ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

หลังมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 41 ชั้นลุ่มน้ำ 1-2

เป็นพื้นที่ที่ถูกบุกรุกที่ต้องทำการฟื้นฟูสภาพป่า โดยต้องจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับกรมป่าไม้ โดยประชาชนมีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษา ป่าและจะขอรับผลผลิตจากไม้ที่ปลูกและใช้ประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของต้นไม้ได้

ชุมชนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์

ก่อน และ หลังมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 41

ชุมชนที่จะได้รับการพิจารณา ต้องเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่เดิม ไม่มีการจัดที่ดินให้แก่บุคคลภายนอก พื้นที่ มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกินที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเป็นกาให้สิทธิทำกินแนวทางการจัดการพื้นที่ คือการสำรวจการครอบครองที่ดิน และการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อตกลงแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ในรูปแบบของการประชาคมของชุมชน และต้องพิจารณาอนุญาตควบคู่กับ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ และพ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า